

УДК 336.71:351.82

Фарапонов Г.А., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Виговська Н.Г.
Державний університет «Житомирська політехніка»

Напрями розвитку страхового ринку України

Підтримка макрофінансової стабільності фінансового сектору України потребує заходів фінансової політики держави щодо розвитку страхового ринку. В 2020-2025 роках Національним банком України (далі – НБУ) досягнуто ряду завдань за наступними напрямками розвитку:

- посилення фінансової стійкості страхового ринку шляхом удосконалення регуляторної моделі, розвитку нагляду та оверсайту, впровадження загальних інвестиційних вимог, гармонізації законодавчих вимог із нормами ЄС, які врегульовують діяльність страховиків, що призвело до виведення недобросовісних гравців з ринку, збільшення кількості активів, підвищення обсягів технічних резервів страховиків та підтримки високого рівня їх платоспроможності;

- збільшення рівня фінансової інклюзії для підвищення ступеня використання та доступності послуг страховиків шляхом заходів розбудови платіжної інфраструктури, впровадження регуляцій ринкової поведінки страховиків для посилення захисту прав інвесторів та страхувальників, включаючи вимоги до прозорості інформації про доступні страхові послуги [1];

- прийняття положень Закону України «Про страхування» від 20 червня 2024 № 1909-IX забезпечило покращення процесів ліцензування страхових компаній, переходу від видачі ліцензій на окремі види страхування до ліцензування класів згідно європейських стандартів, адже норми передбачають скорочення видів обов'язкового страхування із 50 видів до 23 класів, що означає більшу відповідальність за страхування різних видів ризиків юридичних та фізичних осіб - страхувальників [2].

Інші заходи та інструменти фінансової політики НБУ та фіскальних органів зосереджувалися на розвитку фінансового сектору, забезпечуючи дерегуляцію, лібералізацію та спрощення ліцензійних вимог до небанківських фінансових установ (далі – НБФУ), розвитку фінансового факторингу та лізингу, сприяння інноваціям у фінансовому секторі [1].

Статистичний аналіз показників діяльності страхових установ України у 2014-2024 роках підтверджує позитивний вплив заходів, інструментів послідовної фінансової політики НБУ. Виведення недобросовісних гравців як наслідок посилення вимог до капіталу, активів, платоспроможності при зростанні обсягів активів та збільшення кількості угод страхування та технічних резервів (приріст технічних премій перевищує приріст технічних збитків) сприятиме зростанню рівня довіри до страховиків зі сторони юридичних та фізичних осіб. Покращення наглядової діяльності та перехід від моделі регулювання, заснованої на контролі, до моделі регулювання на основі нагляду та ризик-орієнтованого управління, забезпечило ріст платоспроможності, підвищення прозорості та звітування щодо фінансового стану страховиків. Водночас, наявні результати реалізації фінансової політики потребують пошуку подальших рішень для росту ринку, його інтеграції з іншими сегментами фінансового сектору.

Проблемним питанням вважаємо низький рівень проникнення страхових послуг в Україні у 2014-2024 роках, низьку частку активів страхового сектору у загальних активах банківського та небанківського фінансового сектору України. Це означає, що роль страховиків у фінансовому посередництві залишається не суттєвою, зосереджуючись на наданні страхових послуг, страхові компанії обмежені у виконанні інвестиційних функцій в національній економіці, зважаючи на те, що сформовані технічні резерви залишаються на балансі компаній через нерозвинені фінансові механізми та схеми розміщення вільних технічних резервів на фінансовому ринку. Боргова політика держави сприяла залученню страховиків до придбання облігацій внутрішніх державних позик завдяки підвищенню ставки їх дохідності в умовах потреби покриття дефіциту бюджету. Натомість консервативність фінансової політики та відсутність регуляторних умов, які визначають схеми отримання додаткового прибутку страховиками для фінансування їх діяльності, потребує розробки пропозицій її вдосконалення.

Зважаючи на вище викладене, запропоновано ряд завдань фінансової політики розвитку страхового ринку України:

- адаптація нормативних вимог щодо ліквідності, платоспроможності страхових компаній з врахуванням діючого рівня ліквідності та платоспроможності та поточного рівня капіталу платоспроможності;
- впровадження регуляторних вимог, які стимулюватимуть інвестиційну активність страховиків, використання ними ліквідних фінансових інструментів шляхом законодавчого визначення додаткових джерел фінансування діяльності, схем короткострокового розміщення на фінансовому ринку вільних фінансових ресурсів страховиків;

Секція 5. Проблеми теорії та практики державних фінансів

- посилення захисту прав споживачів страхових послуг, підвищення ступеня фінансової грамотності в контексті розуміння доцільності отримання різних видів страхових послуг та схем отримання відшкодування при настанні страхових випадків;
- сприяння виконанню страховими компаніями функцій із мобілізації та розподілу фінансових ресурсів шляхом використання інструментів стимулювання спрямування технічних резервів у реальний сектор національної економіки для досягнення пріоритетних цілей Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року від 29 серпня 2023 року № 299-рш за напрямками (макрофінансова стабільність, фінансова стійкість, надання громадянам розвинених фінансових послуг). У Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року [3] визначено мету регулювання – «забезпечення акумуляції, розподілу та обігу фінансових ресурсів на основі фінансової інклюзії та стабільності, поширення технологій у фінансовому секторі та кібербезпеки для сприяння відновлення економіки держави».

До основних цілей фінансової політики розвитку ринку страхування віднесемо: вирівнювання першого та другого рівнів капіталу платоспроможності до 2027 року; визначення рівня ліквідності страховиків в розмірі 130-150%; стимулювання рівня інвестиційної активності страховиків на рівні 15-20% від обсягу їх сукупних активів та забезпечення їх участі як інституційного інвестора на фінансовому ринку до 2030 року; збільшення фінансової грамотності страхувальників до 2030 року.

Європейська інтеграція фінансового простору України обумовлює обґрунтування напрямів фінансової політики розвитку страхового ринку.

З 1 січня 2024 року діють нові вимоги до платоспроможності, обліку договорів, захисту інформації, регулятором запроваджено перехідний період для приведення у відповідність вимогам діяльності страховиків. До 1 січня 2027 року страхові компанії застосовують спрощений підхід до розрахунку капіталу платоспроможності на основі оцінки страхових резервів, виплат та інших показників. Основна мета нововведень полягає у підвищенні рівня платоспроможності, належному розкритті інформації в цілях прозорості сектору та очищення ринку, спрощення ліцензування та мінімізації наявних ризиків для сприяння фінансовій стійкості та усунення недобросовісних гравців.

Список використаних джерел

1. Нормотворча діяльність – НКЦПФР. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/regulation>
2. Про страхування: Закон України від 01.01.2025 №1909-IX (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, №№ 12-13, ст.28). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n877>
3. Нова Стратегія розвитку фінансового сектору: Протистояння викликам війни у фінансовому секторі та підтримання відновлення економіки України. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/nova-stratehiia-rozvytku-finansovoho-sektoru-protystoiannia-vyklykam-viiny-u-finansovomu-sektori-ta-pidtrymannia-vidnovlennia-ekonomiky-ukrainy/>